

**Мудрий — хто знає потрібне, а не багато.
Есхіл (бл. 390 – 314 до н. е., оратор)**

***Присвячується
світлій пам'яті моєї дружини
Лідії Василівни Сміян,
яка залишила нас 24.10.2020 року***

Іван Сміян

Та ба!..

**(Привітання з Новим роком
та Різдвом Христовим)**

Кондак 1-й:

***Всесильний Владарю і Господи, Переможцю
пекла! Врятований від смерти вічної, як сотворін-
ня і слуга Твій, Тобі співаю я цю величальну пісню.
Ти, що маєш ласку несказанну, охорони мене від
всякого нещастя, про що молю Тебе, Ісусе, Сину
Божий, помилуй мене!***

**Тернопіль
2020**

УДК 82-94
С50

В авторській редакції

Дизайн обкладинки: *Світлана Бедна*

Сміян І. С.
С50 Та ба!.. (Привітання з Новим роком та Різдвом Христовим) / І. Сміян. — Тернопіль, 2020. — 48 с.

УДК 82-94

© І. Сміян, 2020

ДО 92-РІЧЧЯ З ДНЯ МОГО НАРОДЖЕННЯ

Суть свята — у святкуванні. Бог
у третій заповіді закликає нас:
«Святкуйте!»

*Із книги «10 способів стати щасливим»
Яцека Кишиштофовича*

Я не скажу, що я і мої близькі навчені піднесено святкувати, але я можу стверджувати, що святкових днів в нашій державі не мало, а дуже багато. І їх кількість змінюється зі зміною влади та залежить від забаганків керманича держави... А необхідно керуватися не забаганками, а тим, що «Рушієм життя, розвитку, вдосконалення є Віра. І Віра однієї душі здатна освітити бачення тисячам. Справжнє чудо полягає в тому, що цією Однією Душею може стати будь-хто з тих сутностей, ім'я котрих — Людина!» (Микола Карпюк. «ЛУ» 29 лютого 2020). Л Ю Д И Н А, а не бюрократ!!!

Кажу я.

А тепер визначимось, що таке свято.

«Свято — день або дні, коли урочисто відзначають видатні події, знаменні дати, кілька неробочих днів поспіль з нагоди торжества; звичай ґрунтується на ранніх язичницьких обрядах і ритуалах, у яких зображали, розігравали, подавали в театральній формі ті чи інші сцени, пов'язані з ключовими...» (З інтернету).

І друге розлоге визначення:

«**Св́ято** — день або дні, коли урочисто відзначають видатні події, знаменні дати; кілька неробочих днів поспіль з нагоди торжеств; звичай ґрунтується на ранніх язичницьких обрядах і ритуалах, у яких зображувалися, розігравалися, інсценувалися, подавалися в театральній формі ті або інші сцени, пов'язані із ключовими, життєво важливими подіями суспільства. Головну «роль» у них виконувало божество, що керувало конкретною подією, наприклад: Сатурн у Стародав-

ньому Римі, який керував плином часу й родючістю; Коляда у слов'янській міфології, який уособлював середину зими, та Купала, який турбувався про літо та польові плоди тощо. Однак, на відміну від традиційних видів театру, уже в обрядових діях установилася головна видова особливість театралізованих свят: відсутність поділу на виконавців і глядачів — всі учасники свята активні, включені в дію.

Практично всі свята пов'язані з явищами календарного циклу, тобто, із циклічною темою вмирання й відновлення природи. Звідси ж, з нероздільного сприйняття народження й смерті, пішли й так звані особисті свята — дні народження, дні заснування, ювілеї тощо. У силу своєї обрядово-ритуальної природи свята по визначенню носять колективний або масовий характер.

Другий, дуже серйозний аспект свят — ідеологічний. Владні структури широко використовують свята як метод формування системи політичних, правових, релігійних і інших поглядів суспільства. Масовий характер свят і принципи їхньої театралізації обумовлюють високий ступінь емоційного включення оточуючих» (Вікіпедія).

Це визначення свята. А щодо почуттів у людини с в я т а, то вони багатокomпонентні, залежать від особливостей організму та складаються із трьох періодів: 1) період очікування (передсвяткові дні); 2) період святкування; 3) післясвятковий період. Усі ці періоди різні взагалі і конкретно — в кожній людини. Але характерним для кожної людини є: радість, піднесення, устремління до добрих поступків та віра у краще майбуття!

НАЙУЛЮБЛЕНІШЕ СВЯТО

З усіх свят якраз Різдво було для нього (Артема) ще з дитинства найулюбленішим святом, а з усіх днів різдвяних свят наймилішим саме святвечір. Покупані матір'ю, всі вони, діти, у білих сорочках сидять за святковим столом, де на покуті урочисто возсідає батько; мати ще порається біля припічка, але ось і вона, поставивши миску зі стравою на стіл, сідає поруч батька. І починається свята вечерея. Та справа не в їжі. Хоч, певна річ, і смачнішим, аніж у будень, стравам вони віддають належне. Справа в самому піднесеному настрої, в напруженому чеканні отого бентежного чуда, коли батько почне у шиб-

ку кликати Мороза на вечерю: «Морозе, Морозе, йди до нас вечеряти!» І хоч відомо вже з минулого Різдва, що не прийде Мороз, але й цілковитої певності нема: а немов передумає на цей раз та й таки прийде на запрошення?

Холодок підступає вже до серця, а уява малює: наче скрипнули сінешні двері, ось-ось відчиняться хатні... Оріся, як і належить дівчині, з самого початку не витримує напруження — пригорнулась до матері, але навіть і вона не встигає як слід настрахатись, бо з подальших батькових слів зрозумілим стає, що й цього разу не прийде Мороз на вечерю. «Ну як не хочеш, то й не йди! — не вельми засмучений з того, говорить батько. — А тільки не морозь наших...» — і далі перелічує всіх свійських тварин, котрих навіть і хвоста не було ніколи (окрім овечат) в їхнім дворі. Потім візьме ложку та, перш ніж почати їсти, прислухається пильно і до матері: «Що воно мені — наче двері сінешні прочинені». Мати виходить у сіни і за якусь мить вертається в хату: «Авжеж були прочинені. А на ключці ось це висіло». В руках тримає ворочок з гостинцями. Боженьку! Чого тільки в тім ворочку нема! І цукерки в сопілку завбільшки з барвистими паперовими китицями, і жамки крамні у формі коня чи зірок, і маленькі цукерки з прегарними малюнками на паперових обгортках, якими потім Оріся прикрасить на печі весь свій куток, і волоські горіхи, і пироги з маком та калиною (А. Головка).

СВЯТВЕЧІР

На столі свята вечеря.
Вся родина за столом.
Відчиняє ангел двері
Позолоченим крилом.
Благу вість нам сповіщає
Про народження Христа.

В хаті свято розцвітає,
Гріє душу доброта.
Пахне сіном і кутею.
Сяє зірка. Сніг скрипить.
І колядка над землею
З білим ангелом летить.

Н. Гуменюк

Найгостріші відчуття свята — у дитинстві та юності... І вони пов'язані з надією. Я й сьогодні пам'ятаю, як у дитинстві носив до хрещеного батька вечерю — кутю (хрещена мати жила далеко, на протилежному кінці села, а тому до неї я не ходив. Він (хрещений

батько) завжди зустрічав мене радісно, залишав всі справи, й розпочинав куштувати кутю, нахвалюючи її смак та промовляючи теплі слова про свого хрещеника (мене) та моїх тата і мами. Наприкінці він дякував за гарну кутю, дарував декілька цукерок та 15 або 20 копійок. Ці копійки були найціннішим подарунком. Адже моя сім'я — сім'я колгоспників. А в колгоспі, як відомо, за щоденну важку працю тата й мами гроші не платили. Жодної копійки. Історія людства не знала такого вишуканого рабства, як колгоспне ярмо. Але мова йде не про це, а про С В Я Т О. Про свято, яке в моєму дошкільному віці затьмарювало Новий рік, якого ми, діти, не помічали, адже прибрати та поставити ялинку в хаті ми не мали матеріальної можливості (роки голodomору і після).

Ці спогади викликали бажання навести про свої відчуття зимового свята відомих людей:

1. МИХАЙЛО СИДОРЖЕВСЬКИЙ: НЕХАЙ ГОСПОДЬ ОБЕРІГАЄ НАС І ЩЕДРО ДАРУЄ НАЙКРАЩЕ, ЩО В НЬОГО Є — ЛЮБОВ! (УЛГ. 30. 12. 2019)

Останнє запитання інтерв'юера:

— **І насамкінець байка, новорічно-різдвяна історія від голови НСПУ....**

Ви знаєте, всі новорічні відзначення з часом зливаються в одне. Нема такого неймовірного, буквально фізичного відчуття приходу нового року, як це було в дитинстві чи в юності. Тоді я, здається, справді о дванадцятій годині ночі 31 грудня відчував буквально матеріальний перехід у новий рік. Здавалося, що все довкола постає в якомусь іншому світлі, оновлюється... Зараз цього немає. Хоч як силкуюся візуалізувати якісь образи в момент, коли всі три стрілки в новорічній ніч сходяться в одну точку нагорі годинникового циферблата — нічого не виходить.

...Розкажу, яке новоріччя найбільш запам'яталося. Я про це вжедесь, здається, казав... Коли навчався в дев'ятому класі чи десятому класі, ми з кількома моїми однолітками, які жили на нашій сільській вулиці, вирішили на новий рік трохи «попарубкувати» в сусідньому селі. Запасились пляшкою самогонки, якоюсь закускою — і пішли. Од-

нак, як з'ясувалося, в сусідньому селі нас не чекали, вірніше, чекали — місцеві, такі ж «парубки», які розцінили наш візит як вторгнення на чужу територію до їхніх дівчат. Отож, зважаючи на їхню чисельність і несподівану агресивність (ми з ними були знайомі, грали разом у футбол, деякі з них вчилися в нашій десятирічці, але тієї ночі їх було не впізнати), нам довелося терміново накивати п'ятами. Була місячна морозяна ніч, і я досі пам'ятаю, як динамічно рипів під нашими прудкими ногами сніг, коли ми втікали... Дванадцята година ночі застала нас, кількох невдах-залицяльників, якраз на півдорозі між селами, на залізничному переїзді. Тоді там стояла будка, в якій чергував стрілочник. От ми й нагодилися до цього здивованого і незнайомого нам дядька рівно о дванадцятій, там і зустріли новий рік, який і запам'ятався мені найбільше. Уявіть собі: тісна будка, газова лампа на столі, кілька юних парубійків довкола столу і характерний горілчаний присмак під акомпанемент московських курантів... Чому мені все так запам'яталося? Можливо, тому що це була рання юність — пора, коли все видається незвичайним, свіжим, чистим — як вмиті ранковою рососою троянди при сході сонця?..

Втім, це я пірнув у своїх спогадах занадто далеко вглиб часу. Вертаємось у теперішнє буття. Сьогодні воно святкове! Тож дозвольте, користаючись нагодою, привітати всіх колег-письменників з Новим роком і Різдвом Христовим! Щастя, здоров'я і миру всім нам — у наших душах і в країні. Будьмо сильними і мудрими! Нехай Господь оберігає нас і щедро дарує найкраще, що в нього є — Любов!

*Спілкувався Сергій Куліда,
«Літературна Україна»*

2. «Минувся останній день перед Різдвом. Прийшла зимова ясна ніч. Зазорилося. Місяць пишно вплив на небо посвітити добрим людям та всьому мирові, щоб весело було всім колядувати та Христа прославляти. Мороз брався дужче, як ізрання; зате кругом було так тихо, що за півверстви чулося, як рипить мороз під чобітьми. Ще жоден гурт парубоцький не проявлявся попід вікнами; тільки місяць зазиравав крадькома до хат, мовби виманював дівчат, які прибиралися та чепурилися, щоб хутчій повибігати на рипучий сніг».

Микола Гоголь. «Ніч проти Різдва»

Костянтин Трутовський. «Колядки в Україні»

3. Прекрасно змальовує традиційно українське свято Михайло Стельмах у повісті «Щедрий вечір»:

«Хоч убога-убога наша хатина, та в цей вечір і вона покращала, побагатшала. Її бідність скрасили і вишиті рушники, і кетяги калини, і запашне сіно на покуті, й свят-вечірній стіл. На ньому зараз лежать три хлібини, грудка солі, височіє стос гречаних млинців і стоять з різними пісними стравами ті святешні мальовані полумиски, що бажають добрим людям і здоров'я, і щастя, і червоного цвіту.

Батько перший заходить за стіл, оглядає всі страви, від куті з маком до миски з бобом, і поглядом дякує матері за її старання... А який він поважний стає, навіть не посміхнеться, коли виносить корівчині покуштувати кожної страви, зготованої на свят-вечір. Ось він і бобу взяв у жменю та й з подивом сказав:

— Прямо не біб, а срібні карбованці.

Глянув я на миску, — і справді лежав у ній біб срібними монетами.

Ярослав Пстрак. «Святий вечір»

Та найбільш урочиста хвилина прийшла тоді, як тато з бичем від ціпа став на порозі під гіллям ясенів, на які позліталися зорі. Ось він поглянув у засніжену далечінь, що горбилась за селом, і тихо покликав мороза:

— Морозе, морозе, іди до нас кутю їсти!

Я застигаю біля тата і не вірю, але трохи й вірю, що на дорозі, висвічуючи туманом бороди, може об'явитися з мішком за плечима Дід Мороз і підійти до нас...

...Батько ще й втретє покликав його, та він, мабуть, забарився на якійсь лісовий чи степовій дорозі. І тоді тато уже грізно наказав йому:

— А не йдеш, морозе, то й не йди до нас, і не йди на жито-пшеницю, усяку пашницю: іди краще на круті гори, на моря, на ліси, нам шкоди не роби!

Далі батько кликав сірого вовка. Він теж не поспішав, маючи свій клопіт у лісах. Не квапились на кутю чорні бурі та злі вітри. І тато закликав їх:

— А не йдете, чорні бурі і злі вітри, на вечерю, то йдіть собі в безвість, хліба не здувайте, полукипків не валяйте, стріх не зривайте!

Потім тато навстіж відчиняє наші скрипливі ворота: а може, приб'ється яка добра людина з дороги, то й погріє душу теплою стравою. І тільки після цього ми йдемо вечеряти.

Ярослав Пстрак «Гість в дім — Бог в дім»

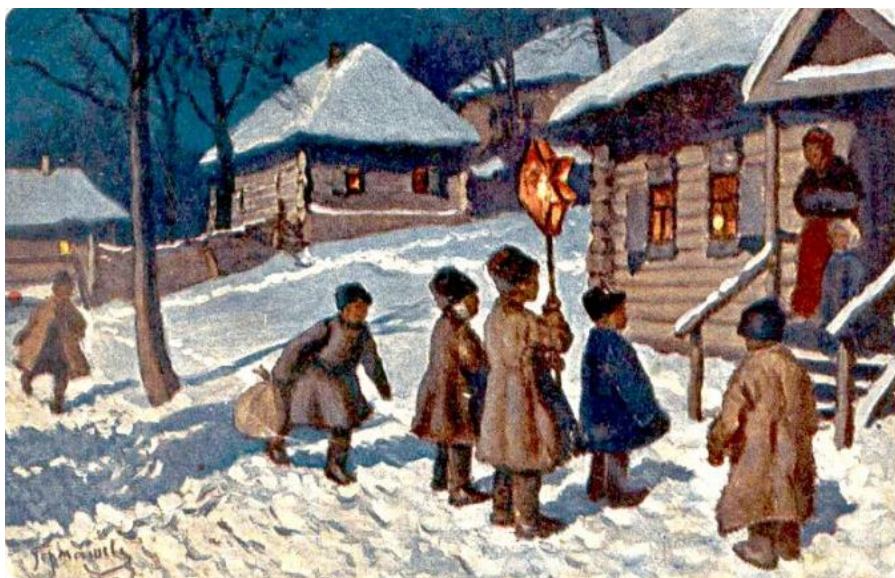
Тепер за столом я й не писну, прислухаючись до мови-сподівання батьків. Оті великі надії на хліб новий, на рій золотий, на щастя у дворі, на рогову й дрібну худобу в оборі сходяться і сходяться в нашій хатині, що й справді починаєш вірити: настане той час, коли господар на току буде зорі віяти, господиня в хаті золото прясти, а сиві срібнорогі воли потягнуть за собою срібні плуги.

Сергій Васильківський. «Коляда»

Аж ось на вулиці обізвалися колядники. Я перший вибігаю надвір. Колядники вже підійшли до хати тітки Дарки — звіздоноша, «береза» й міхоноша попереду, а «коза» й «дід» у страшній машкарі позаду. І чого тільки не виробляють ота «коза» й вертлявий «дід», лякаючи дорослих і дітей. Та ось задзвонив дзвонар — і всі притихли, з'юрмилися біля вікон, а зеленкуватими й синіми снігами, скільки світу видно, покотилися, задзвеніли молоді голоси, проганяючи недолю з вдовиної оселі:

А чи вдома, вдома та бідна вдова?
Нема вдома — пішла до Бога,
Бога благати — щастя прохати:
— Ой дай, Боже, два лани жита,
Два лани жита ще й лан пшениці,
Лан пшениці — на паляниці.
А ще гречки — на варенички...

Михайло Гермашев. «Із зіркою»

Яка не є убога наша хатинка, а і їй колядники наспівали щастя, наспівали, що в нашому дворі будуть стояти і місяць, і ясна зоря.

4. Зворушливу історію про хлопчика, що заблукав морозної різдвяної ночі в лісі та дивом врятувався, розповідає Михайло Коцюбинський в оповіданні «Ялинка». Чудове оповідання, щоб почитати діточкам напередодні Різдва.

«Настав святий вечір. В Якимовій хаті кипіла робота. В печі тріщав вогонь та сичав борщ. Олена, мати Василькова, крутила голубці на вечерю. Василько сидів долі та м'яв мак до куті. Василькові було літ дванадцять. Він був найстарший у сім'ї. Василько м'яв мак і все поглядав то на двох сестричок, що гралися з котом, то на батька, що сидів на полу, схиливши голову».

Ярослав Пстрак. «Колядники»

Микола Пимоненко. «Колядки»

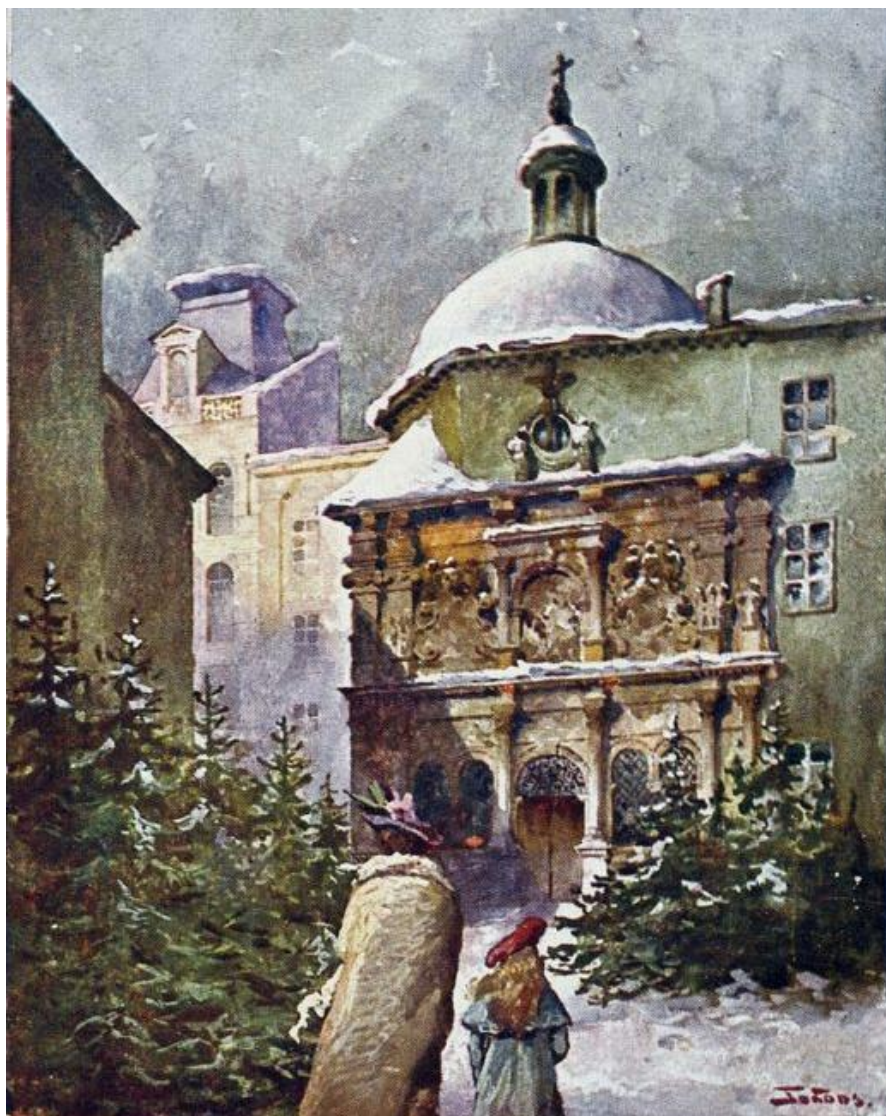
Микола Пимоненко. «Колядки»

5. Та найяскравіше дух українського Різдва передає Микола Гоголь у повісті «Ніч проти Різдва»:

«Розвиднілось. У церкві ще до схід сонця було повно людей. Підстаркуваті жінки, в білих намітках, у білих суконних свитках, побожно хрестилися, біля самого входу стоячи. Шляхтянки в зелених та жовтих кофтах, а деякі навіть у синіх кунтушах із понашиваними ззаду золотими вусами, стояли перед них. Дівчата, що на головах мали понамотувані цілі крамниці стрічок, а на шиях намиста, хрестів та дукатів, намагалися протовпнитися щоближче до іконостасу. Та попереду всіх стояли шляхтичі і звичайні собі селяни, з вусами, з чубами, з товстими потилицями, щойно попідголювані, мало не всі в кобенях, з-під яких виставлялася біла, а в декого й синя свитка. На всіх обличчях, куди оком кинь, сяяло свято: голова облизувався, бачучи, як то він розговлятиметься ковбасою; дівчата помишляли про те, як будуть ковзатися з хлопцями на льоду; баби щиріше, ніж коли, шептали молитви».

Ярослав Пстрак. «В ніч під Різдво»

Станіслав Тондос. «Веселих свят»

6. Перше новорічне вітання Шевченка адресоване не будь-кому, а самому Новому рокові. Ідеться про вірш «Три літа» з однойменної поетичної збірки, що підсумувала творчість поета за 1843–1845 роки.

Добридень же, новий годє
В торішній свитині,
Що ти несеш в Україну
В латаній торбині?
«Благоденствіє, указом
Новеньким повіте».
Іди ж здоров, та не забудь
Злидням поклонитись.

7. Николай Алексеевич Некрасов. «Новый год»

Что новый год, то новых дум,
Желаний и надежд
Исполнен легионерный ум
И мудрых и невежд.
Лишь тот, кто под землей сокрыт,
Надежды в сердце не таит!..

Давно ли ликовал народ
И радовался мир,
Когда рождался прошлый год
При звуках чаш и лир?
И чье суровое чело
Лучом надежды не цвело?

Но меньше ль видел он могил,
Вражды и нищеты?
В нем каждый день убийцей был
Какой-нибудь мечты;
Не пощадил он никого
И не дал людям ничего!

При звуках тех же чаш и лир,
Обычной чередой
Бесстрастный гость вступает в мир

Бесстрастною стопой —
И в тех лишь нет надежды вновь,
В ком навсегда застыла кровь!

И благо!.. С чашами в руках
Да будет встречен гость,
Да разлетится горе в прах,
Да умирится злость —
И в обновленные сердца
Да снидет радость без конца!

Нас давит времени рука,
Нас изнуряет труд,
Всесилен случай, жизнь хрупка,
Живем мы для минут,
И то, что с жизни взято раз,
Не в силах рок отнять у нас!

Пусть кипит веселый рок
Мечтаний молодых —
Им предадимся всей душой...
А время скосит их? —
Что нужды! Снова в свой черед
В нас воскресит их новый год

8. Дозвольте привітати усіх з Новим роком геніальними рядками, якими починається поема Івана Франка «Коваль Бассім» (1900 р.), що навіть через більше століття актуальні, як ніколи.

З новим роком, браття милі,
В новім щастю, в новій силі
Радісно вітаю вас
І бажаю, щоб в здоров'ю,
В мирі, з братньою любов'ю
Відтепер ішов вам час.
І бажаю, щоб трудяще
Те життя вам якнайкраще
Без біди минало всім,
Щоб думками ви міцніли,
Багатіли, не бідніли,
Щоб веселий був ваш дім.

І бажаю, щоб ми згідно,
Сміло, свідомо, свобідно
Йшли до спільної мети:
В своїй хаті жить по-своmu,
Не коритися нікому,
Лад найкращий завести.
Сим бажанням вас вітаю
І по давньому звичаю
Повну чарку догори!
Щирій праці Бог допоможе.
Дай нам Боже все, що гоже!
Що не гоже — чорт бери!

9. Михаил Юрьевич Лермонтов

Сегодня будет Рождество,
весь город в ожиданьи тайны,
он дремлет в инее хрустальном
и ждет: свершится волшебство.

Метели завладели им,
похожие на сновиденье.
В соборах трепет свеч и пенье,
и ладана сребристый дым.

Под перезвон колоколов
забьётся колоколом сердце.
И от судьбы своей не деться —
от рождества волшебных слов.

Родник небес — тех слов исток,
они из пламени и света.
И в мире, и в душе поэта,
и в слове возродится Бог

Колдуй же, выюга-чародей,
твоя волшебная стихия
преобразит в миры иные
всю землю, город, и людей.

Встречаться будут чудеса,
так запросто, в толпе прохожих,
и вдруг на музыку похожи
людские станут голоса.

10. Расул Гамзатов. «С новым счастьем»

Новогодней полночью седою,
Стременем серебряным звеня,
Старый всадник с белой бородою
Слез в пути с крылатого коня.

Посмотрел на все моря и земли,
Улыбнулся тихо и светло.
В этот самый миг его преемник
Быстро сел в походное седло.

И когда в дали голубоватой
Всадники, как братья, обнялись,
Словно на вершине циферблата
Стрелки на двенадцати сошлись.

Отозвались тонкие бокалы,
И, прошедший тысячи дорог,
Старый год перешагнул устало
Молодой истории порог.

...Бой часов плывёт под небосводом.
В окнах свет не гасят города.
«Дорогие люди, с Новым годом!
Будьте в жизни счастливы всегда!..»

Новый год пришёл к нам, убеждённый
Первым снегом, а не сединой.
Будет он сиять красой зелёной,
Бить о берег тёплой волной.

Зашуршит багряною одеждой
Вдоль тропинок, речек и дорог,
Провожая с лаской и надеждой
Озорных мальчишек на урок.

Жизнь возвысит в чувствах благородных
И в судах (счастлив его удел!)
Сократит число бракоразводных
И других не к чести нашей дел.

Выдаст замуж девушек влюблённых
И, гордясь собою неспроста,
Имена детей новорождённых
Многим людям впишет в паспорта.

И, быть может, щедрый, яснолицый
(Ведь ему все подвиги под стать!),
Уроженцу Вешенской станицы
Он роман поможет дописать.

И опубликует повсеместно,
Искупая прежние грехи,
Авторов порою неизвестных,
Но зато хорошие стихи.

В честь его пришёл я в гости к другу.
Никому сегодня не до сна.
В этот час торжественно по кругу
В доме горца ходит рог вина.

Виноделы так горды сегодня,
Будто только им благодаря
Отмечают праздник новогодний
Люди на исходе декабря.

Почта пробирается снегами,
Чтобы в срок, хоть тропы замело,
Нам вручить замёрзшими руками
Телеграмм сердечное тепло.

Значит, стали старше мы немного.
Времени нельзя остановить
(Но прошу, друзья, вас, ради бога,
Женщинам о том не говорить)...

Будем же, товарищи, трудиться,
Засучив по локоть рукава,
Чтобы не пытались расходиться
С добрым делом мудрые слова.

Пенится вино в моем стакане.
Тот, кто выпил, пусть ещё нальёт.
Пьём за исполнение желаний,
Не боясь загадывать вперёд.

11. Максим Рильський. «Новорічна ялинка»

Ой, весела в нас зима,
веселішої нема
— грає срібними зірками,
в'ється синіми димками,
снігом землю обійма.

Ой струнка ялинка в нас!
Скільки грає тут прикрас!
Ми зібралися юрбою,
разом з піснею новою
рік новий зустріти час!

12. Александр Блок. «Ночь на новый год»

Лежат холодные туманы,
Горят багровые костры.
Душа морозная Светланы
В мечтах таинственной игры
Скрипнет снег — сердца
 займутся —
Снова тихая луна.
За воротами смеются,
Дальше — улица темна.
Дай, взгляну на праздник смеха,
Вниз сойду, покрыв лицо!
Ленты красные — помеха,
Милый глянет на крыльцо...

Но туман не шелохнется,
Жду полуночной поры.
Кто-то шепчет и смеется,
И горят, горят костры...
Скрипнет снег, — в морозной
 дали
Тихий, крадущийся свет.
Чьи-то санки пробежали...
«Ваше имя?» Смех в ответ...
Вот поднялся вихорь снежный,
Побелело всё крыльцо...
И смеющийся, и нежный
Закрывает мне лицо...

13. Олександр Олесь. «На Різдво горить ялинка...»

На Різдво горить ялинка,
Свічечки блищать...
Дітки бігають круг неї,
Ніжки тупотять.

Дід Мороз прийшов у хату
І поклав мішок,
А в мішку всього багато
Для малих діток.

Стали діти розбирати,
Рвуть мішок із рук...
Зацікавивсь і спустився
Над мішком павук.

14. Иван Бунин. «Новый год»

Ночь прошла за шумной встречей года...
Сколько сладкой муки! Сколько раз
Я ловил, сквозь блеск огней и говор,
Быстрый взгляд твоих влюбленных глаз!

Вышли мы, когда уже светало
И в церквах затеплились огни.
О, как мы любили! Как томились!
Но и здесь мы были не одни.

Но сестра стоит, глядит бесстрастно.
«Доброй ночи!» Сдержанный поклон,
Стук дверей — и я один. Молчанье,
Бледный сумрак, предрассветный звон...

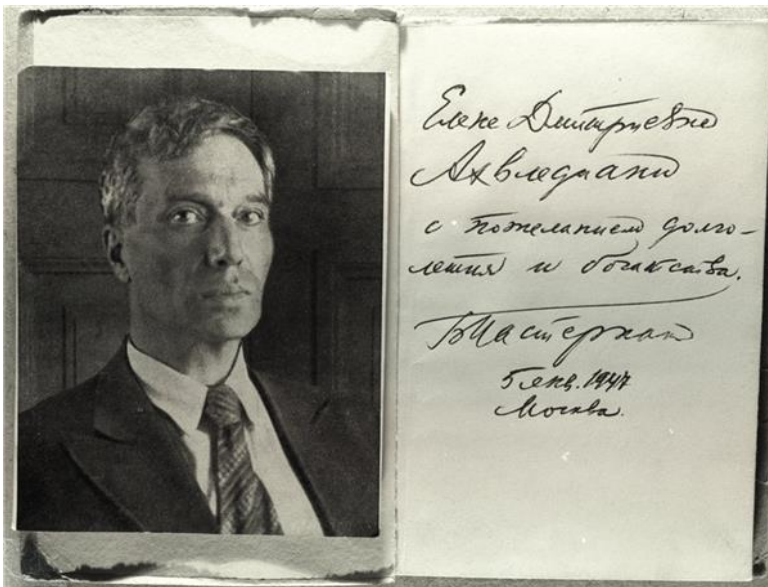
15. Надія Григорівна Красоткіна. «Скоро рік Новий»

Вже зовсім скоро рік Новий
Прийде до нашого порогу.
Дзвінок задзвонить голосний
Й окреслить нам нову дорогу
В прийдешні добрі й світлі дні,
У наші заповітні мрії.
І серцю дасть нові пісні
Та чисті, й радісні надії.
Не пропустіть цей гарний час,
Цю мить, цю зоряну хвилину,

Як буде казка йти до нас,
Щоб освітить добром людину,
Подарувати їй усе:
Любов, тепло, здоров'я, ласку...
Їх Дід Мороз уже несе
То ж відчиніть всі двері в казку!
Нехай до вас це все прийде,
І навіть більше набагато.
Хай кожен щось своє знайде
І стріне рік Новий крилато!

З Новим... роком!!!

16. Борис Пастернак. «Снег идет»

Словно с видом чудака,
С верхней лестничной площадки,
Крадучись, играя в прятки,
Сходит небо с чердака.

Потому что жизнь не ждет.
Не оглянешься — и святки.
Только промежуток краткий,
Смотришь, там и новый год.

17. Богдан-Ігор Антонич. «Різдво»

Народився бог на санях
в лемківськiм містечку Дуклі.
Прийшли лемки у крисанях
і принесли місяць круглий.

Ніч у сніговій завії
крутиться довкола стріх.
У долоні у Марії
місяць — золотий горіх.

18. Марина Цветаева. «Новогоднее»

С Новым годом — светом — краем — кровом!
Первое письмо тебе на новом
— Недоразумение, что злачном —
(Злачном — жвачном) месте зычном, месте звучном
Как Эолова пустая башня.
Первое письмо тебе с вчерашней,
На которой без тебя изноюсь,
Родины, теперь уже с одной из
Звёзд... Закон отхода и отбоя,
По которому любимая любою
И небывшею из небывалой.
Рассказать, как про твою узнала?
Не землетрясенье, не лавина.
Человек вошёл — любой — (любимый —
Ты). — Прискорбнейшее из событий.
— В Новостях и в Днях. — Статью дадите?
— Где? — В горах. (Окно в еловых ветках.

Простыня.) — Не видите газет ведь?
Так статью? — Нет. — Но... — Прошу избавить.
Вслух: трудна. Внутрь: не христопродавец.
— В санатории. (В раю наёмном.)
— День? — Вчера, позавчера, не помню.
В Альказаре будете? — Не буду.
Вслух: семья. Внутрь: всё, но не Иуда.

19. Ліна Костенко. «Вже рік старий за обрії пливе...»

Вже рік старий за обрії пливе.
Уже й Новий стоїть на виднокрузі.
Хай у Новому буде все нове, —
старі лиш вина, істини і друзі.

20. Анна Ахматова. «Новогодняя баллада

И месяц, скучая в облачной мгле,
Бросил в горницу тусклый взор

Там шесть приборов стоят на столе,
И один только пуст прибор.

Это муж мой, и я, и друзья мои,
Мы Новый встречаем год,
Отчего мои пальцы словно в крови
И вино, как отравы, жжет?

21. Булат Окуджава. «Прощание с новогодней ёлкой»

Синяя крона, малиновый ствол,
звяканье шишек зелёных.
Где-то по комнатам ветер прошёл:
там поздравляли влюблённых.
Где-то он старые струны задел —
тянется их перекличка...
Вот и январь накатил-налетел,
бешеный, как электричка.

Мы в пух и прах наряжали тебя,
мы тебе верно служили.
Громко в картонные трубы трубя,
словно на подвиг спешили.
Даже поверилось где-то на миг
(знать, в простодушьи сердечном):
женщины той очарованный лик
слит с твоим празднеством вечным.

В миг расставания, в час платежа,
в день увяданья недели
чем это стала ты нехороша?
Что они все, одурели?!
И утончённые, как соловьи,
гордые, как гренадеры,
что же надёжные руки свои
прячут твои кавалеры?

Нет бы собраться им — время унять,
нет бы им всем — расстараться...

Но начинают колёса стучать:
как тяжело расставаться!
Но начинается вновь суета.
Время по-своему судит.
И в суете тебя сняли с креста,
и воскресенья не будет.

Ель моя, ель — уходящий олень,
зря ты, наверно, старалась:
женщины той осторожная тень
в хвое твоей затерялась!
Ель моя, ель, словно Спас на Крови,
твой силуэт отдалённый,
будто бы след удивлённой любви,
вспыхнувшей, неуголённой.

22. Дмитро Павличко. «Різдво»

Було Різдво. Колядував Стопчатів.
Співала під хатами дітвора.
І чувся десь далеко голос братів,
Десь ніжно озивалася сестра.

Над Лючкою на лавці, що хиталась,
Стояв я і дивився в небеса.
І зірки першої зелена зав'язь
Просяяла, мов колосок вівса.

На Короленку, Насарат, Палиту
Дивився я і бачив, як з висот
На ясні зорі з темного блакиту,
Немов на стерні, вийшов Саваот.

В сивизнах він стояв поміж зірками,
В сорочці до колін, як наш дідусь,
І чорними, мозольними руками
Благословляв він Україну-Русь.

Він вислухав мій спів і за колядку
Монет великих пригорщу мені

Сипнув — і гроші билися об кладку,
І падали в замети різдвяні.

Я був маленький, і в дитячій тремі
Пригадував мелодію й співав:
Син Божий народивсь у Вифлеємі,
А Бог над Короленкою стояв.

В своїм селі я знову колядую,
Під льодом Лючка плаче тишкама.
Ні брата, ні сестри я вже не чую.
І Бога вже між зорями нема.

23. Валерий Брюсов. «В ночь под Новый год»

Минут годы. Станет наше время
Давней сказкой, бредом дней былых;
Мы исчезнем, как бывшее племя,
В длинном перечне племён земных.

Но с заутри будут звёзды те же
Снег декабрьский серебрить во мгле;
Те же звоны резать воздух свежий,
Разнося призыв церковей земле;

Будет снова пениться в бокалах,
Искры сея, жгучее вино;
В скромных комнатах и пышных залах,
С боем полночи — звучать одно:

«С Новым годом! С новым счастьем!» — дружно
Грянет хор весёлых голосов...
Будет жизнь, как пена вин, жемчужна,
Год грядущий, как любовный зов.

24. Богдан Лепкий. «Понесися, колядко»

Як засяють зірки на Свят-вечір,
Понесися, колядко, простором,
Як веселої вістки предтеча —
Над землею, що стоне під горем.

Злинь під тиху невеселу стріху,
Де вечірній сум оловом бродить,
Задзвени там всім рідним на втіху,
Що на землю Христос нині сходить.

Звесели ти батька, матір, діти,
Та й з чола розвій їм чорну тугу,
Хай хоч нині покинуть квиліти,
Хай хоч нині бадьорість — їх другом!

Не журіться! Нам нині на поміч
Божа мати Ісуса приносить,
Що вбиває зло словом, як громом,
Й маловірам надію приносить!

...Як засяють зірки на Свят-вечір,
Понесися, колядко, на втіху —
Там, де горе зболілі гне плечі,
Там, де рідна, похилена стріха.

25. Петро Тимочко. «Різдвяний сонет»

Як Свят-вечірня надійшла година,
ясна зоря на небозвід зійшла,
Марія-Мати повивала Сина
й утішена Ісусом нарекла.

Ходила світом радісна новина,
лунала Сину Божому хвала,
бо Він прийшов на землю як людина,
щоб люд спасти від ницості і зла.

Явився Він для нашого спасіння,
обрав дорогу болю і терпіння,
та смерть прийняв за кожного із нас,

хто жив, живе і житиме на світі —
Він Божим словом у Новому Заповіті
йти чесним шляхом кличе повсякчас.

26. Молитва на Святвечір

Всемогутній Боже, Отче наш небесний, дякуємо Тобі за невимовний дарунок благодаті, який Ти дав цілому людству в народженні Немовляти-Христа у Вифлиемі понад 2000 років тому. Його проголосив Твій ангел тієї святої ночі, котру нині ми пригадуємо.

Нехай незбагненна таємниця втілення Твого Єдинородженого Сина — Слова, що сталося Тілом, — зігріє наші серця та душі і наповнить їх втіхою та палким бажанням, подібно до пастухів у полі, поспішати до Його вифлиємських ясел і служити Йому.

Допоможи нам у правді та душі щирого каяття радіти в день Різдва нашого Спасителя, щоб ми в щирій та живій вірі могли приєднатися до пісні хвали ангелів, радості пастухів і подиву мудреців зі Сходу.

Нехай в цю святу ніч Христос знову народиться в наших душах, щоб правда, любов і викуплення, які Він приніс нам, від нині і повіки залишалися у нашому житті та наших серцях.

Дай, Господи, щоб ми, подібно до Діви Марії, все, що пов'язане з Немовлям Ісусом, зберігали це у своїх серцях і розважали над ним.

Тепер, коли Ти вчинив нас причетними до слави Твого Сина тут, на землі, даруй нам Твоєї благодаті розділити Його славу на небесах. Бо Він живе і царює з Тобою, Отче, і зі Святим Духом — нині і повіки вічні. Амінь.

Така вже людська сутність: і в будні, й у свята — думати.

Для человека мысль — венец всего живого,
А чистота души есть бытия основа.

Анвары, персидский поэт

Все це я до того, що й у текст цих вітань я бажаю вставити одну із численних цікавих думок, думку Дмитра Донцова (із книги «Хрестом і мечем», 1967) про сутність об'єднання...

...Наша «керенщина» добром луччих не цікавиться. Її цікавить тільки так зване «об'єднання». Воно має бути універсальним ліком на всі політичні недуги. **Чи справді об'єднання помагає на все?**

Під час революції 1917 р. всі українські партії були **об'єднані** в Центральній Раді, а всі партії Росії були **роз'єднані**, і більшовики проводили громадянську війну з усіма: правими, лівими, монархістами й соціялістами. І все ж **роз'єднана** Московщина перемогла **об'єднану** Україну. Чому? За революції, шматована, **роз'єднана** кривавою міжусобною війною Франція перемогла коаліцію об'єднаної Європи. **Чому? Чи не тому, що не в самому об'єднанні сила?** Справді, сила не в числі, а в чимось іншим! Положіть на терези з одного боку десять яєць, а з другого десять цеглин — останні переважають. Сила не в кількості, а в якості, у вартостях, у динамізмі. Ось чого не треба забувати! Об'єднання тільки тоді буде міцним, коли буде злукою **луччих, не всяких!** Коли об'єднаєте в горщику капусту, бульбу, стару підосшву і здохлого кота — не смакуватиме таке об'єднання! З доручення папи намалював Мікеланджело образ хаосу до Сикстинської капели. Як уявив він собі хаос? Як **Саламаху різнорідностей**, які нормально не бувають і **не сміють бути змішані**, не можуть бути «об'єднані». Все було змішано на тім образі: володарі, єпископи й розбишаки, поети з лірою й кати, володарі й бандити, злодії й судді. Мішанина чужородних елементів, добрих і злих, **у якій безнадійно потопали добрі**. Ось таке об'єднання проповідують наші «тверезі політики», приймаючи до своєї компанії всякого, аби їх тримався і на все годився, не входячи в те, як стоїть справа з його характером, особистою чесністю та ін. Ліплячі такі «об'єднання», вони **не впорядковують хаосу, а його поглиблюють**. Це буде таке об'єднання, як в притчі про кукіль і пшеницю. Тим часом, під час жнив пшеницю **кладуть окремо** до клуні, а кукіль в'яжуть у снопи, щоб спалити. Ось про

що не думають прихильники механічного об'єднання. **Завданням часу є не збільшувати хаосу, а відділити кукуль від пшениці!**

Кажуть, всяке об'єднання добре, чим більше, тим ліпше! Чи ж справді?

Пригадаймо історію судді **Гедеона** з Біблії. Бог вибрав його для війни з медіанами. Той зібрав велике військо. І сказав Господь Гедеонові: **«Все ще забагато людей в тебе**, так що не можу віддати медіян в їх руки... Гукни, щоб чули люди: хто почувається боязким, хай вертається додому». І вернулося людей 20 і 2 тисячі, так що лишилося тільки 10 тисяч. І сказав Господь Гедеонові: **«Все ще забагато людей!** Веди їх до водопою, щоб мені їх там випробувати. Про якого скажу тобі: хай іде з тобою, — той і піде; а про якого скажу: цей хай не йде, — той і не піде»... Повів Гедеон людей до водопою, і сказав Господь Гедеонові: **«Хто хлєпчатиме воду язиком, як пес, того постав окремо; так само і того, хто стане навколiшки, щоб напиться води»**. Налічено тих, хто хлєптав з руки, 300 людей, всі ж інші ставали навколiшки, щоб напиться води вигiднiше. І сказав Господь Гедеонові: **«Трьома сотнями люду вирятую вас і подам ворога в руки ваші, усі ж інші хай вертаються в домiвку свою»**... Так перемiг Гедеон не кiлькiстю, **а якiстю** людей, вибiром найкращих, якi не боялися великого дiла, не тужили за домiвкою, не дбали за вигоду, хлєпчучи як-будь воду, думаючи тiльки про справу. **Якiсть** перемогла, а не кiлькiсть, вибiр, **а не об'єднання**, не мiшанина всiх.

«Реальнi» полiтики голосять: «Усе, що об'єднує, — будує Україну, все що роз'єднує українцiв, — руйнує Україну!» **Це явний нон-сенс!** Що, коли б якась група забажала об'єднувати всiх українцiв без розбору: чесних — iз шахраями, iдейних — iз провокаторами, чи спричинилася б вона до збудування України? І навпаки, чи не спричинилася би до цього збудування инша група, яка без пардону вимiтала б з-помiж себе хитке, пiдле, пiдозрiле? Мабуть, пригадуючи зворот з Євангелiя, писав Гоголь: **«Бог не об'єднує рiзне по сутi, Бог лучить спiльне по духу»**. Об'єднання, яке не хоче бути засуджене на безчин або розвал чи торпедування провокацiєю зсередини, повинно бути злукою людей, оживлених однаковим, спiльним для всiх духом, з'єднаних на пiдставi суворого добору, старанного пересiювання.

Чи можливе об'єднання цілком різних духом людей? Де буде їх спільна база для чину?

Яку спільну ідейну базу для чину, в яким об'єднанні знайдуть люди, що хочуть відбудувати державу боротьбою і силою, яку спільну базу для чину знайдуть вони з «реальними політиками», що думають лише про «рідну мову й пісню», яку хтось колись їм дасть за чемність або «лояльну співпрацю», які завжди «неактуальною» вважають боротьбу за свободу? Яка спільна база, в яким об'єднанні знайдеться між людьми, залюбленими в наші старі великі традиції, і тими, що разом з Драгомановим ті традиції відкидають, замінюючи традиціями Маркса й Прудона чи російської революції, які теперішнім традиціоналістам закидають те саме, що закидав Драгоманов Шевченкові, що «шукав ясного ідеалу державного порядку не попереду нас, а позаду», самі ж знаходять той «ідеал» у колхозах і московській конституції"? Як можна об'єднати психіку українських державників із психікою «дядьків отечества чужого» або з ментальністю людей типу наддніпрянських соціалістів чи галицьких радикалів чи уєдистів? Або як спільну ідею для чину знайдуть нові хмельничани, люди, для яких ідея є ідеєю, з тими для кого вона тільки фраза для притягування мас і для втілення інтересів партійної крамнички?

Що ж спільного знайдуть між собою ті різні породи людей, що одні зовуть боротьбою зі злом, другі називають «некультурністю» і «киринею»? Коли те, що одні звать боягузством, другі звать «гуманністю»; що одні картають, як потурання каналії, другі хвалять, як «толеранцію»; що одні підносять, як героїзм, другі плямують, як «розбишачтво»? Коли те, що в перших є вірністю ідеї і бажанням боротися за неї до згину, в других — «ексклюзивністю» й «фанатизмом»? Що в одних зветься безпринципністю й безхарактерністю. то в других — «об'єктивністю», а прив'язання до своєї правди — «доктринерством»? Що знайдете спільного між тими типами, коли те, що одні ганяють, як хамелеонство, другі величають, як «тверезий розум», а державницьким розумом те, що для перших є тільки крутість?

Та, друга, порода нашої інтелігенції, яка хоче удавати з себе національний провід, дуже нагадує тих фіглярів, недорік, сліпців і «шпигонів» Котляревського або «жебраків при дорозі о ялмужну просящих». Об'єднані чи роз'єднані, ніякої держави вони в найсприятливі-

ших обставинах не збудують... «Хочеш бути царем? — питався Сковорода. — Нащо ж тобі елей, серце, скіпетр? Це тінь, масло... Здобудь собі серце царське!»... Вінець і скіпетр є лише аксесуари, може, й потрібні, але хто вбирається в них, хто чіпляє собі титули «батьків народу» й думає правити ним, маючи душу жебрака, фігляр чи шпигуна, — **той приведе до катастрофи, може, й не себе, але народ, з ким і як би він не об'єднувався.**

У старовину ми знали, що силу спільноті дає не безвладна мішанина — аби більше! а дисциплінований гурт людей чесних, сильних характером і відданих справі! В універсалі Остряниці читаємо: «а козаків лейстрових, одродків і одщепенців наших, для власних їх користей і приват своїх о упадок отчизни недбаючих, — яко їдовитої єхидни стережіться!» Предки наші знали, що «їдовиту єхидну», хоч «рідну по крові», до гурту не приймається, з нею не об'єднуються; що паршива вівця усе стадо псує. Про це писав один наш знаний політичний письменник: «Знайте, що не буде ніколи держави української, доки дейнецтво та опришківство, яке ідею України від віків обсіло, не буде прочищене українськими, а не метропольними, польськими, чи московськими руками».

Пригадайте, як об'єднував Україну Хмельницький! Чи сидів він до одного столу Кисілем або з лейстровиками? Ні, він зібрав громаду людей спільного духа, характерних, готових на все; з ними пішов на своє велике діло.; а коли своїми чинами заблисла та громадка на всю Україну, тоді зголосився до нього Виговський, Кричевський, Немирич та інші. Прийшла й маса, поспільство. Ось як доконали хмельничани об'єднання нації! А Кисілів, Барабашів та лейстровиків, як сміття, геть викинули. Так постає всяка нова еліта народу шляхом добору, гуртування луччих і вигартування гірших, боротьбою з зовнішніми неприятелями і з «рідними» шашелями всередині власної спільноти.

Об'єднання повинно і мусить бути. Але об'єднання людей одного духа, гарячої віри та випробуваного характеру! Людей ідеї! Добір кращих! А всю спільноту об'єднує тільки такий провід, тільки таке об'єднання, в яке маси вірять — у його чесність, мудрість і мужність, у його характерність. Об'єднують націю чи суспільність тільки люди, хочуть вести викрешуть у ній запал, посвяти, порив; люди, які хочуть вести і знають точно, куди і як. Не зроблять цього ніякі об'єднання, в

яких тон задаватимуть вожді, з ментальністю покутного адвоката або «спеца» від дрібних махляйок, які не вміють бачити завтра ані не розуміють сьогодні. Такі, як Гедеонові тисячі, мали б вернутися додому, до своїх приватних справ, робити інтереси на них, а не на народній справі.

Кого цікавить конкретне питання, де та група, товариство чи орден (думаю, що вони вже є), які могли б повести народ, нехай відповість собі з **яких людей** та група складається? Якщо вони посідають ті прикмети провідної класи, про які, як про позитивні, згадано вище, то така група має шанси стати проводом і заслуговує на підтримку; якщо ж на її чолі стоять оті «фіглярі» та «шпигони», — ніхто з нею не повинен об'єднуватися, бо таке об'єднання доведе або до катастрофи, або до хаосу. Невже, насправду, гадає хтось, що провідники, які журяться тим, скільки відсотків скинути зі своєї програми, щоб добитися інтересу з противною партією, або тим, який емігрантський уряд є більш легальний, або тим, який дохід принесе їм лужба рідному краю; або тим, яким так імponує фотографування з кимсь із сильних світу цього, або які думають у передсінках чиїхось Україну вижебрати, — невже хтось думає, що такі провідники підставлятимуть успішно чоло антихристові та його війнству? Чи не є вони смішними постатями на таке завдання?

Не створені наші дні для таких «вождів»! Часи, коли падають тисячолітні політичні будівлі, коли руйнуються підстави соціального укладу, до якого ми звикли від 2000 літ, коли московський Іслам підносить меч на релігію, сповідувану довгим рядом поколінь наших предків, коли, як часи Калки, Полтави чи Батурина, рішатиметься доля України на многі сотки літ, — такі часи **нічим не нагадують епохи мирного будівництва з їх діячами мирної, «буденної» праці з чеснотами пересічної людини**. Наша доба подібна до інших епох: до епохи розвалу Рима, переселення народів, Столітньої війни або татарщини чи Хмельниччини. Такі епохи не дрібних грачів і комбінаторів вимагають, ані їх міжпартійних, міжконтинентальних чи міжпланетних, об'єднань. Вони потребують **нових людей** формату Еція, Карла Мартелла, Жанни Д'Арк, Хмельницького, Вишенського чи Дмитра Вишневецького, людей, які горіли б ентузіазмом для ідеї, щоб сліпучим

світлом сяяла вона, як віра Христова в душах апостолів, щоб не вгнутою робила нашу волю.

Ці нові люди ростуть на сплюндрованій і зганьбленій займанцем, але випробуваній та загартованій в пеклі останніх десятих років України. Там тисячі засуджених бути Яремами, «хамовими синами», обертаються на войовників Галайд, крила їм виростають, які мали за плечима предки їх в добу Корсуня, Конотопа, Полтави. В них втілюється дух тих предків. Із них, як за часів козаччини, можуть повстати ті, які виведуть націю «із тьми, зі смраду, із неволі», коли знайдуться між ними Кричевські, Немиричі, Морозенки й інші вікопомні постаті Війська Запорізького. Епоха наша на Україні дуже подібна до тої — перед 1648 роком...

Це нове плем'я, яке родиться там, знає, — так пише один з його поетів, — що з їх мрій і чинів «глядить майбутня плоть», завтрішня дійсність. Вони знають, що світанок встане, «народжений із мук», там, де кожне найменше життя «зродилося й виросло з крові», там, де тисячі ідуть на хрест, але їх «твердо ступає нога», як мучеників Колізея. Це ті, що уже свідомі свого післанництва, які твердо знають, що їм «правда світить з віч», їм — «свідкам пекла на землі»; що цю правду мають вони принести байдужому й оббріханому світові. Про себе вони кажуть: «по світі всім ідемо, мов пророки, втерючи все, не лає земних благ», «ми розумом і духом вищі», які прийшли, щоби сліпим незрячим путь життя вказати», бо тими є вони, в кого «вогнем спалахує душа». Це мусять бути фанатики нової правди з широким розмахом думки, з грандіозними напрямними, люди великого формату, з тими «твердими руками», що формують нації й держави, з тим «орлім оком», яке в далекому майбутньому накреслює Богом проложені шляхи. Такі лиш здолають зробити справжнє об'єднання, а не фарисеї, які тільки Варрав та Юд притягують до себе, а замість Богів, чужому демонові кланяються.

«Достойними достойная созидатися і чесними чесная совершатися обиче, і через годних людей годині речі бувають справовані» — ці слова повинні стати пригадкою в наші жорстокі й відповідальні часи. Коли ні — також катастрофою скінчиться для нас нинішня доба, як доба, започаткована 1917 роком. У страшний час Божого гніву, який вже гряде, тінь якого вже впала на нас, проблема проводу,

творення нової касти нового «лицарства Запорозького», відмітання кукілю від пшениці є справою першої ваги.

Як вона вирішиться від того залежить наше національне життя чи смерть. Людина, що оглядала власними очима початки гангрени, яка зажирає тепер нашу цивілізацію, Едмунд Берк, перестерігав під час революції у Франції: «Як маса, ми не можемо бути полишені самі собі. Мусимо мати провідників! Коли ніхто не захоче повести нас правим шляхом, ми знайдемо поводитирів, що запровадять нас до ганьби й руїни!»

Пересторога, яка ніколи не була такою начасною, як нині!

1948, Вінніпег.

Що мені до вподобу в наведений творчій роботі Дмитра Донцова? По-перше, не всяке об'єднання корисне. Це положення підтверджує і сучасні події в Україні; по-друге, особливі поводитирі, які здатні «повести нас правим шляхом», завжди необхідні суспільству. Такі, як Хмельницький, де Голль, Рузвельт... На жаль, ми в сучасній Україні часто знаходимо поводитирів, які ведуть нас до «ганьби й руїни»; по-третє, автор (Д.Д.) переконав читача, що в історії України частіше повторюється **н е г а т и в и**, аніж **п о з и т и в и**; по-четверте, Дмитрія Донцова можна вважати українським пророком, оскільки його твердження майже столітньої давності, актуальні й сьогодні; по-п'яте, автор (Д. Д.) призиває змістом своєї праці кожного з нас до повсякденного удосконалення себе, свого суспільства, до невтомної праці.

Вона, ця праця, надає українцю віру в майбутнє... Адже

Втратити віру — що кермо зламати;
Хвиля осліплений човен веде,
Що його в морі широкому жде,
Хто його візьме на груди приспати?..

Втратив я віру і хвилям віддався,
Б'ють мене хвилі, об камені б'ють,

Хвилями місяці, роки пливуть.
З смертю я досі чомусь не спіткався,
Втратив я віру... о браття, о друзі,
Б'є мене хвиля, об камені б'є...

Скоро в розпуці, в безсилі, нарузі
Вирву я серце своє.

Олександр Олесь

«Ганьба і руїни», на превеликий жаль, притаманна всій історії незалежної України. Але іноді появлявся й п о в о д и р, про що я хочу розповісти словами другого нашого президента Леоніда Кучми, який, єдиний, утримувався на цій посаді два терміни:

2005. 2 января (кн. Леоніда Кучми «После Майдана. Записки президента 2005–2006». Киев-Москва):

...Перед самым Новым годом не стало Георгия Николаевича Кирпы. Для меня это потеря близкого человека. это была неординарная личность. Колоссальный организатор! И для него дело — прежде всего. Ему нравилось служить государству. Он работал круглые сутки. Не все воспринимали его методы. Жесткая дисциплина и ответственность. Он не любил разгильдяев, не любил трепачей, ненавидел людей, которые обещают и ничего не делают. Я с ним познакомился случайно. Отдыхал в Трускавце, получил письмо от него. Он был начальником Юго-Западной дороги. И он мне написал, как можно вывести железнодорожный транспорт из того жесточайшего кризиса, в котором находилась эта отрасль.

Что творилось в те годы в железнодорожном ведомстве, сегодня уже трудно представить себе. Полотно, электровазы и вагоны изнашивались, новая техника не поступала. Железные дороги едва справлялись с транспортными потоками, при этом резкое увеличение интенсивности движения стремительно увеличивало аварийность. В то же время Укржелдортранс имел прибыли, которые шли отнюдь не на пользу отрасли. Творился полный «беспредел»: расходы завышались, тарифы устанавливались там, где должны были регулироваться, дисконты к тарифам даровались вопреки интересам отрасли и государства, При этом одним клиентам тарифы без всяких оснований увеличивались, другим — снижались. Деньги перекачивались в коммерческие структуры, а рядовые железнодорожники и государство оставались «с носом». Подвижной состав приходил в упадок, а отдельные руководители — железнодорожники и высокопоставленные «пассажиры» процветали. В 1999 году «живыми» деньгами была оплачена

только пятая часть внутренних грузовых перевозок, а на Донецкой железной дороге этот показатель не превышал 12 процентов. Несбалансированная тарифная политика отпугнула тогда многих клиентов и привела к потере традиционных тарифных перевозок по странам СНГ, наверное, потому, через территорию Украины. В результате мы теряли каждый год 500 миллионов долларов только от снижения объемов транзитных перевозок!

Кирпа мне написал, наверное, потому, что обратил внимание, что я дважды ездил на киевский вокзал, чтобы своими глазами посмотреть, какой там развал и беспорядок. Точно: как после гражданской войны. Я осматривал разбитые, ободранные пригородные электрички, все остальное хозяйство — и меня охватывало отчаяние. Я вспомнил тот период, что описан в романе Николая Островского «Как закалялась сталь». Как Павка Корчагин строил узкоколейку Боярка-Киев...

История восстановления железнодорожного транспорта в первые послереволюционные годы известна каждому человеку моего возраста. Большевики разрушили его, но как талантливо они его же и восстановили (насколько это было возможно)! Они использовали административно-экономические методы. Однако военно-административных методов было бы мало. Большевики в этом убедились в период «военного коммунизма». И вот ту то у них нашелся свой Кирпа — человек, который понял, что железную дисциплину надо подкреплять экономическими методами, то есть заинтересовать людей. Это был Дзержинский. Он одинаково владел и военно-административными, и экономическими методами. Судьба обошлась с ним жестоко. В сознание потомков он вошел как чекист, и тут, конечно, ни убавить, ни прибавить. Но за ним числятся и огромные заслуги в деле восстановления экономики, прежде всего железнодорожного транспорта. Под конец жизни он так горел на работе в должности председателя ВСНХ (Всесоюзного совета народного хозяйства — главного хозяйственного органа страны), что его смерть от «грудой жабы» многими была воспринята как самоистребление.

Если Дзержинский покончил с собой не в буквальном смысле, то Кирпа — в буквальном. Мне очень тяжело читать разные домыслы на сей счет и вообще наблюдать ту, можно сказать, массивную клевету и неблагодарность, которая накрыла этого выдающегося челове-

ка. Особенно после его смерти. Так вот, по силе воли, по способностям, по преданности делу, по исторической роли это был человек, который сделал для Украины то, что в свое время Дзержинский-хозяйственник (подчеркиваю: не чекист) — для Советского Союза (дуже невідале порівняння — І. С.).

Прочитав его письмо, я пригласил его в Трускавец. Мы с ним проговорили несколько часов. Я ему сказал: «Ты согласен взять на себя эту ношу и сам сделать все, что предлагаешь в своем письме?» Перед этим в Украине менялись только руководители транспортом, но ничего не менялось с самим транспортом. Было чудовищное казнокрадство. Мы сошлись с Кирпой во мнении, что с казнокрадством и бесхозяйственностью репрессивными методами покончить не возможно. Нужны экономические рычаги и воля организатора. На каждом участке должна быть крупная личность, нужен лидер — такой, как Юрий Бойко в нефтегазовой промышленности, такой, как Энергоатоме Сергей Тулуб. Меня критикуют за ошибки в кадровой политике. Но принцип кумовства при решении кадровых вопросов — то, что сейчас стало злокачественной опухолью, в период моего президентства не действовал. Упрекать можно в другом. При решении кадровых вопросов я, может быть, слишком доверял людям, поэтому, поэтому не раз ошибался. Но назначение на высокую должность Кирпы — пример и доверия, и интуиции, которая в большинстве случаев меня все-таки не подводила. Первое, что сделал Кирпа, когда я отдал в его распоряжение все железные дороги, — перекрыл теневые денежные потоки и направил их на организацию 87 процентов, на строительство, на ремонт до 25 млн вагонов, станций и вокзалов, на восстановление депо и заводов. Я ездил, смотрел и не верил своим глазам. За короткое время он смог добиться того, чего не смогли его предшественники за годы. Если до него доля бартера на железной дороге составляла 87 процентов, а живых денег поступало 13, то за год эти цифры поменялись местами. В течение одного месяца долги по зарплате на железнодорожном транспорте уменьшились более чем в три раза! Выручка «живых» денег в сутки выросла с 15 млн гривен до 25 млн. Была запущена крупномасштабна программа скоростного движения поездов в Украине, предполагающая покрытие шести основных направлений скоростными магистральями движения поездов до 200 км/час. Начал

функционировать экспериментальный контейнерный поезд по маршруту Ильичевск-Клайпеда.

Таких темпов изменений не знала ни одна отрасль за все годы независимости. Отрасль перестала быть убыточной и стала приносить прибыль. Для того, чтобы любое дело сдвинуть, нужен первичный капитал — вот в чем вопрос. Брать кредит в банке — это упасть в долговую яму, из которой никогда не выберешься, потому что и сегодня проценты еще неподъемные, а в те времена они были под все 100. Кирпа находил деньги в самой отрасли, в своем хозяйстве. Активно искоренялись взаимозачеты, выросла зарплата, значительны инвестиции были вложены в капитальное **строительство** и ремонт. **Так умел работать только Кирпа** (підкреслив І. С.).

Что такое наши железные дороги сегодня? Это новые современные вокзалы по всей стране; В Киеве вокзал стал украшением города. Это хорошо организованные товарные перевозки, вставшая на ноги инфраструктура. **Это заслуга одного человека — Кирпы, и больше никого, кто бы к нему не примазывался** (підкреслив І. С.). Благодаря ему Украина начала серьезно заниматься шоссейными дорогами. Появились проекты Закарпатья-Западная Украина и Киев-Одесса.

Конечно, уникальный проект — канал Черное море — Дунай. У нас ведь не было ни одного выхода из Черного моря в Дунай, тогда как у наших соседей — шесть. Когда Бог послал мне Кирпу, я понял, что это дело мы подыдем. Я давно мечтал об этом канале, но для каждого из таких дел нужна личность. Личность, и еще раз личность конкретного исполнителя! Кирпа сразу осознал экономическую сторону этого дела, большую выгоду для Украины. Нам с ним пришлось преодолеть огромное сопротивление внутри страны. Академия наук была против, встала горой. Потому что там заповедник, а он под их эгидой. Поступали гранты, люди не плохо кормились от самой выигрышной из современных тем: защита окружающей среды. Потом их предупредили, что выделение грантов будет прекращено. Кому это понравится? Понятно, что никакой угрозы природе мы со своим каналом не представляли.

Возили туда всевозможных экспертов, дипломатов, показывали: люди добрые, посмотрите, мы затеваем строительство нового канала, мы хотим восстановить, расчистить старый. Он работал до 1956 года,

назначение его было, в основном, военное, после венгерских событий его закрыли и он постепенно заилился. В условия СЭВ Советскому Союзу был один черт: идти через то канал или через свой собственный. Выбрали по каким-то соображениям румынский, хотя тот дорожке, и односторонний, и с несколькими плотинами. А здесь можно плыть напрямую, и круглосуточное судоходство. Самое интересное, что никакого вреда экологии не было и быть не могло. То, что нам пришлось выслушать по этому поводу, можно сравнить с маленьким Майданом, где крики: «Геть Кучму!», «Геть Кирпу!» тоже раздавались круглые сутки. Защитники природной среды, конечно, замечательные люди (как на подбор!), они очень полезные. Охотно скажу, что они незаменимые люди, но и среди них есть такие, что поддаются лоббированию, агитации. А главное — они почему-то считают нужным глубоко вникать в дело. Это у них в крови. Бывает, что особенно рьяный защитник природы хуже других разбирается в деле.

К счастью, Кирпа нашел немецкую фирму — всемирно известную, которая занимается этими проблемами, и занимается почестному и квалифицировано. Она нас поддержала. Когда Кирпа за что-то брался, он шел как бульдозер, остановить его было невозможно, он не представлял себе, как можно не достигнут конечной цели, если он ее наметил. И досконально вникал во все аспекты и тонкости. Когда он занимался каналом, то разбуди его среди ночи — и он расскажет о нем все от «а» до «я» — все проблемы, все «за» и «против», все нюансы. Он поднял старые карты «времен Очакова и покоренья Крыма». С присущей ему энергией и напором он взялся за разъяснительную работу, поскольку понимал, что противников у строительства канала будет более чем достаточно. Каких только экспертов не повидали на Дунае! Из бюро Рамсарской конвенции, из секретариата Совета Европы, из многих других общественных и межправительственных организаций. Когда он вел с кем-то диалог, он не просто голосом убеждал — он убеждал фактами, статистикой, историей. Статистика говорила, что из-за отсутствия собственного судоходного пути Украина ежегодно теряла до 60 миллионов долларов. Работы велись стремительными темпами. Расчистка канала началась 12 мая 2004 года, а уже 26 августа того же года открылось движение. Сразу пять судов класса «река-море» подняли якоря и отправились вверх по каналу. ...

Когда я увидел, как он повел железнодорожное дело, говорю ему: железная дорога может выступить локомотивом всего транспорта, всех его видов! И мы с ним взялись за авиационный транспорт. Назначил его министром транспорта. Все предыдущие министры много говорили с трибун и в прессе, но реальных результатов не показывали. При Кирпе мы стали летать на наших самолетах. Денег в то время не было ни в бюджете страны, ни у заводов, ни у авиакомпаний. Пошли, в основном, путем лизинга. Были разработаны схемы кредитования авиационной промышленности, в первую очередь — Харьковского авиазавода. На примере этого проекта хорошо видна способность Кирпы мыслить стратегически, видеть перспективы отрасли. Ан-140 и Ан-148, предназначенные для пассажирских и пассажирско-грузовых перевозок, приходят на смену находящимся в эксплуатации не один десяток лет Ан-24, Як-40. Всем было понятно, что в начале третьего тысячелетия авиакомпании будут вынуждены прекратить эксплуатацию своих Ан-24, Як-40, прежде всего по причине физического износа. Тем не менее, перспективы замены устаревшего самолета новой моделью оставались в тумане. Кто-то должен был взять на себя весь комплекс проблем, связанных с таким шагом. Кирпа, вместе с Генеральным конструктором фирмы Антонова Балабуевым, директорами заводов, — взял. Их правоту подтвердили и заказы на наш самолет из-за рубежа. Уже в 2001 поднялся в небо первый серийный самолет, собранный в Иране, начали собирать «сто сороковой» и в России, в Самаре. Но главное, конечно, впереди.

Когда-то Генри Форда журналисты спросили, кто, по его мнению, должен быть руководителем. Американец, не задумываясь, ответил: «Поставленный вопрос равнозначен тому, как если бы вы спросили, кто должен быть тенором в квартете. Конечно же, человек, который может быть тенором». Кирпа был руководителем, который мог руководить. Будь у нас хотя бы десяток таких, думал я в то время, мы бы смогли свернуть горы...

Я скористувався маленьким уривком з 686-сторінкової книги Леоніда Кучми, щоб показати читачеві наявність в сучасній Україні ПОВОДИРІВ. ЇХ мало, дуже мало, але вони є. Я, на превеликий жаль, помітив в новітній історії України лише одного — Георгія Кирпу. Леонід Кучма сказав про Г. Кирпу широко, гарно. Дійсно, таких уніка-

льних керівників-господарників, як Георгій Кирпа, незалежна Україна не знала.

Але й любов до ближнього ніколи не покидала його. Моя старша сестра працювала в системі, якою керував Г. Кирпа. Коли вона стала пенсіонеркою, то Г. Кирпа їй до пенсії щомісяця платив по 100 грн, а в святкові дні вітав квітами, грошима, продуктовими наборами... Не стало Кирпи — його послідовники дуже скоро зліквідували матеріальне заохочення пенсіонерів Георгієм Кирпою...

Життя ПОВОДИРЯ Георгія Кирпи, яке характеризувалося постійним піднесенням, впливає й на нас, живих...

Сьогодні знову був я юним,
заграли знову стихлі струни,
і серце з ними заспівало,
мов літ розлуки не бувало...

Петро Тимочко

Я старий, дуже старий... І моя пам'ять може мене підводити... Лише цим пояснюю, що в сучасній Україні я бачу так мало ПОВОДИРІВ. Лише одного Георгія Кирпу... Георгія Кирпу, якому я й присвячую цю пісню Івана Франка:

ПІСНЯ БУДУЩИНИ

Знов час прийде, коли з погорди пилу
Ти отрясешся й ясною звіздою
Засяєш людям, і підуть з тобою,
Серця твою почують давню силу.

Знов час прийде, до найтяжчого бою,
Останнього, за правду й волю милу
Ти поведеш народи і прогнилу
Стару будову розвалиш собою.

І над оновленим, щасливим світом,
Над збратаними, чистими людьми
Ти зацвієш новим, пречудним світом.

Прийде той час! Істотою цілою
Ми чуєм хід його поза собою,
То доживем його — не ми... не ми!

Сутність людську, окремої людини, збагнути неможливо, особливо її поступків поміж людських. Два президентські терміни керував нами Леонід Кучма... І було достатньо часу (близько 10 років), щоб його вивчити, пізнати. Але ні. Ми його не пізнали. І приклад цього — його ставлення до Георгія Кирпи. Він, Л. Кучма, упевнений, що такого державника, такої унікальної людини, як Георгій Кирпа, в Україні більше не було. Думка ясна і зрозуміла. Але чому з такими переконаннями Кучма радить в президенти не Кирпу, а Януковича, з його судимістю в минулому? Гіпотетичних догадок багато, а об'єктивних суджень немає.

Як хотілось би почути хоча би про одного нашого президента такі слова, які написав Ю. Хакунов

М. Ю. ЛЕРМОНТОВУ

Когда гляжу на горные вершины
То всякий раз мне чудится, что ты
Идешь, летишь своим путем орлиным
И видишь нас с той гордой высоты.

За годы странствий, всей душою ясной
Ты полюбил наш маленький народ,
Его отвага рассыпью алмазной
В твоих твореньях светится, живет.

Несправедливость кровно презирая,
Повсюду правде верно ты служил,
И эту правду смело защищая,
В неравной схватке голову сложил.

Когда упал ты, недругом сраженный —
Оделся в траур каждый на аул,
Рыдал Кавказ, в тебя до слез влюбленный,
Встал весь народ в почетный караул...

...Твои творенья вновь и вновь читаю,
И — словно рядом чувствую тебя.
Тебе стихи, поэт, я посвящаю,
По-братски светлый образ твой любя.

В моих стихах ни дивного нет блеска,
Ни звонкой силы слова твоего,
Но в них — душа счастливого черкеса,
Признательность народа моего.

Також хочу звернути увагу читача й на іншу думку Дмитра Донцова: об'єднання доцільне лише якісне, а не кількісне. Президент Порошенко постійними заявами переконав себе і сіру масу політиків України, що в бою Україні ніколи не перемогти Росію, яка і за територією, і по людському ресурсу значно менша Росії... Життя показує інше... Не кількість — якість перемагає. Маленька Чечня, під керівництвом Дудаєва, перемагала здоровезну Росію (хай і тимчасово)!

Тільки розум нас підняв: без його дарів
Були б кращі людини гірші із левів.

Ас-Самарканді (XII ст.)

І закінчу привітання:

НЕЗЕМНЕ ТОРЖЕСТВО — РІЗДВО

У цей прекрасний, чудовий день, сповнений томливого очікування безмірної радості, щастя й душевної гармонії, прийміть наші привітання з нагоди великої та світлої події — народження нашого Спасителя Ісуса Христа. І в цей світлий день нехай кожен з нас знайде в себе рішучість відродиться від життя гріховного до життя чистого, світлого, дасть місце добру й поборе зло.

З інтернету

Літературно-художнє видання

СМІЯН Іван Семенович

Та ба!..

**(Привітання з Новим роком
та Різдвам Христовим)**

В авторській редакції

Дизайн обкладинки: *Світлана Бедна*

Відповідальна за випуск *Маргарита Більчук*

Формат 60×84/16. 2,8 ум. др. арк., 1,94 обл.-вид. арк. Тираж 100. Замовлення № 20-1134.

Редакція газети «Підручники і посібники».

46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а. Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-21.

Збут: pip.ternopil@ukr.net Редакція: editoria@i.ua

www.pp-books.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 5143 від 05.07.2016 р.

Книга-поштою: а/с 376, Тернопіль, 46011.

Тел.: 096-948-09-27; 097-503-53-76

pip.bookpost@gmail.com